

Öreglegény

Lisztfehér munkaruhát, lisztfehér sapkát visel, haja hószerű, kis bajszocskája is az.

Nem magas termetű, inkább tagbaszakadt, de jó válulú és derűs szemű, s az arcának a pirossága átüt a lisztszemek fehér rétegén.

Nagyon határozott lépésű ember, szava öntudatos, mondatai kerek, minden közlése nyomdakész, beszélgetés közben nem másít, és nem helyesbít.

A vélemények már lezárdtak benne. Nem zárt, de teljes élete van.

Nyílt élet, végleg megfogalmazott fölfogással.

Így jön felém a Ferencvárosi Malom falépcsőrengetegében, a szürke színű levegőben a fehér hajú.

Azt mondom neki, hogy a Ferencvárosra a malmok a jellemzők, ezért kerestem ki a Ferencvárosból egy molnárt, egy molnár munkást.

— Jó, hogy azt tette — mondja —, mert ez a malom százéves is megvan.

A Ferencvárosi Malmot, amelynek falépcsőrengetegében találkozunk, még 1869-ben alapították Királyi Malom néven, ebben a kerületben a múlt század hetvenes éveiben már öt malom őrölt. A százéves Budapest lisztüzemségletének a felét napjainkban is a Ferencvárosi Malom állítja elő.

A színhely tehát régi és nem jelentéktelen.

— Ezért kerestem ki — mondom — egy malomipari munkást.

— Öreglegényt — helyesbíti a szavamat, meg a malomipari munkás fogalmazást. — Az én posztom öreglegény, hivatalosan is.

— S mit jelent ebben az ősi szakmában öreglegénynek lenni?

— Mindent. Hatvanéves vagyok, negyvenhárom esztendeje dolgozom ebben a szakmában. A soltvadkerti Székely-féle malomban voltam tanonc, ott voltam molnárségéd, s főnököm, hogy mindent megtanuljak, elküldött praktizálni az egész országba. Végigdolgoztam a bicskei Aranka-malmot, a szegedi Faludi-malmot, a debreceni István-malmot, a miskolci Rózsát, a szolnoki Nagebeiert, a szegedi Bach-malmot, hogy csak egynéhányat említsek.

— S miért kellett ennyiféle malmot végigdolgozni? A

lomipari Egyesülés beörlő főmolnára lettem, végül pedig a Ferencvárosi Malom hatvanéves öreglegénye.

Örül a malom. Zeng-zúg az épület.

— Most már érti, ugye, ki az öreglegény? A mindenes. Aki mindent tud. Mindenütt ott van.

Az öregmunkás, aki mindent tud és mindenütt ott van, negyvenhárom esztendővel ezelőtt lett molnári.

— Miért lett pontosan az? — kérdezem.

Erre ő úgy felel, mint aki e kérdésen sokszor és sokat gondolkozott.

— Nézze, ez valami ősi, szép dolog. A molnárszakmával kezdődött az egész világon az ipar. Gondoljunk a szélmalomra, a vízi malmokra, a taposómalmokra, amelyek még lovak erejével működtek. Ebben az ősi iparban jelent meg először a gép. Engem pedig mindig a gép érdekelt.

S mintha már nem nekem szólna, hanem az időtlenségnek, egész pályájának felelne, mintha saját, meg nem írt életrajzából olvasna fel kezdeti sorokat, félrebillentett fejjel azt mondja:

— Olyan szakma ez, mely örökös. Míg a földön ember létezik, molnárra és malomra mindig szükség lesz. Mert a király és a koldus asztalán egyaránt nélkülözhetetlen a molnár munkája. Men-nél több időt töltöttem a ma-

magam soha nem sütöttem rossz, sütetlen kenyeret.

Ha már munkám úgy hozta magával, hogy ilyen hatvanéves öreglegénnyel megismerkedhettem, megkérem, mondja el néhány szóban, hogyan készül a jó kenyér.

Előredől.

Jobb kezével bal keze ujjait kezdi tördelni, számlálni:

— Először. Mindegy, hogy élesztővel vagy kovással erjesztünk. Másodszor. A péknek dagasztás közben éreznie kell, hogy mennyi ideig dolgozzon. Aki ezt nem érzi, nem pék. Harmadszor. Érezni kell, mennyi vizet adjunk hozzá. Aki ezt nem érzi, ne dagasszon kenyeret. Pontosan be kell tartani a kelesztés idejét. A hőmérsékletet. Ha mindent betartunk és mindent érzünk, és mindig megérezzük a szükséges időt, könnyű és nagy térfogatú kenyeret kapunk. Ha bármit lerövidítünk, már a minőség rovására megy.

Valaki megjegyzi, hogy ennek az ősi mesterségnek, ennek a nagyon hasznos munkának, a ferencvárosi malomiparnak, utánpótlása nincs, vagy alig van. A molnárok közt ötven év az átlag kor, a fiatalok nem szívesen mennek el molnárnak, nem vállalnak munkát malomban, mert a malom három műszakban, még éjjel is dolgozik, és éjjel dolgozni már senki sem akar. Azt is mondják, hogy a malomipar

egészségtelen, pedig már mindenütt működik a porszívó berendezés. Nem vonzza a fiatalokat a malomipari kereset sem.

— A molnárságnak nincs jövője? — kérdem.

Úgy pattan fel, mintha darázs csípte volna meg. Mintha túszerűséget érezne.

— Míg világ a világ, míg él e földön ember, molnárra szükség van. Szükség lesz. Talán örökké. A malommunkát semmiféle fejlődés, semmiféle technikai haladás nem szoríthatja ki, nem iktathatja ki az életből. Legfeljebb korszerűbbek lesznek a gépek. Olyan szakma ez, melynek jövője örök.

A beszélgetés hőfoka teszi? A hófehér környezet? A lisztillat?

A kenyér melegét, jó ízét érzem; mintha frissen vágott serclik domborodnának szertesztét.

S mivé lettek a molnár gyermekei? Vannak-e? Hol dolgoznak?

— Két lányom van. Az egyik a Műanyagipari Kutató Intézetben, a másik az Építésiügyi Minisztériumban dolgozik. Ha fiaim lettek volna...

— Akkor? No?...

Az öreglegényt megint hívják.

Megy a mindenes, a mindentudó, darabos léptével, fehérén.

A fehér por befedi egészén.

Ruffy Péter

Az élő BUDAPEST

IX. kerület

Légszomj

Budapest legnagyobb munkáskerülete, néhány éve még a rikoltó ellentmondások városrésze, beépítésétől kezdve légszomjjal küzdött. Gyárainak, összezsúfolt bérkaszáryainak örökké füstölő kéményerdeje vastagon rátelepedett a ferencvárosi utcák levegőtlen hálózatára, behatolt a közös gangra nyíló szoba-konyhás munkáslakásokba, átszivárgott a Valéria-telepi barakkalakások rozoga deszkafalain, mérges üledéke fonnyasztotta az Üllői úti fák lombját, amelyek Kosztolányi kis remekében még maguk voltak az ifjúság.

A fuldokló Ferencváros évtizedekig esengett egy kis karéj Dunaparttér abból a partszakaszból, amely a IX. kerülethez tartozott, de nagyon sokáig nem adatott meg neki, hogy kijusson a vízhez, s tele-szivhassa tüdejét a Duna fölött áradó friss és tiszta levegővel. Útját állták a raktárak, a hírhedt Elevátor, amelynek riasztó acélváza oly jellegzetes módon határozta meg a Ferencváros határát, mint a Belvárosét a Parlament soktornyú palotája.

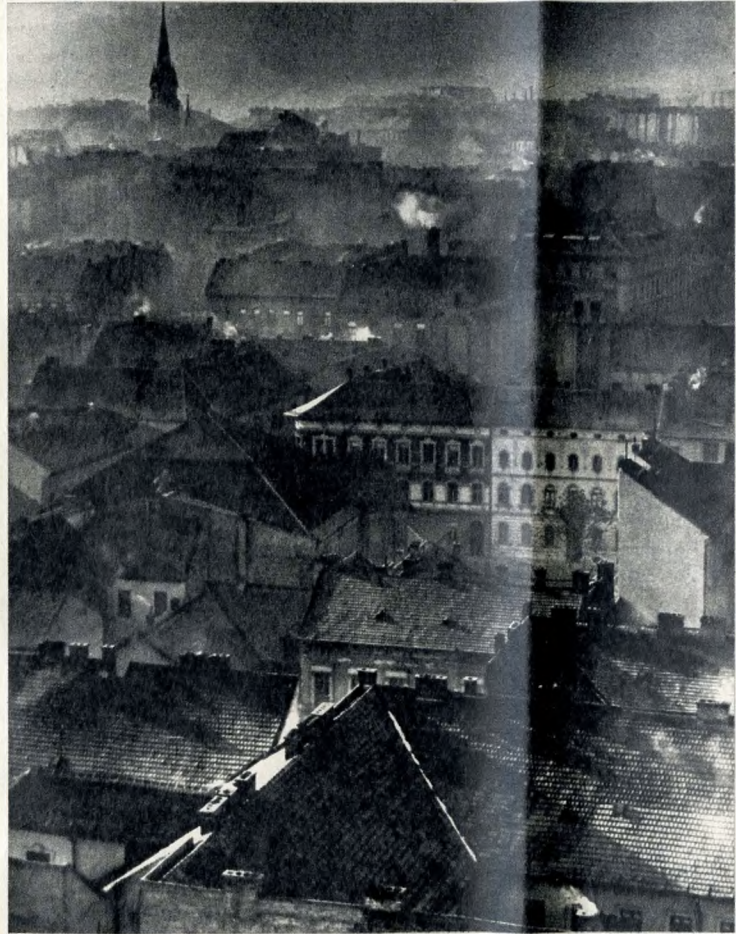
Pedig a Ferencváros már régen készülődött a kitörésre. A szabad dunai sétányhoz való jogát először 1919-ben fogalmazták meg félreérthetetlen módon. A Tanácsköztársaság megdöntése után azonban a Ferencváros „kinyitása” a Duna felé hosszú időre lekerült a napirendről. A kikötők, raktárak, továbbra is eltorlasztották az utat, a dunai szél nem jó levegőt, de kőszén-füstöt, olajbűzt, rozsdaport és kormot szitált a városrész fölé.

1965-ben azután végre elkészült a Petőfi-híd közelében a partrendezés, a zöld kapu, amely már természetes módon vezet a ferencvárosiakat ahhoz a folyóhoz, amely az övék is. A következő öt éves tervben a csepeli gyorsvasút is kéreg alá bújlik, mint a szentendrei helyiérdekű a Császár fürdőnél, s akkor az egész ferencvárosi Dunapart felszabadul.

Egy pillanatilag se higgyük azonban, hogy a Ferencváros ősi légszomja ezzel megoldódott, hogy semmi egyéb nem történt és nem történik a jó öreg „Fanzstadt” kiszellőztetése érdekében. Némi megfontolás után azt mondhatnók, hogy a jó levegőt elzáró „zsilipek” lerombolásában a Duna-part megnyitása mindössze egy jelentős, de nem egyetlen lépés. Tulajdonképpen mikor kezdődött a Ferencváros átalakulása, ami napjainkban még koránt sem ért véget? Lényegében a József Attila lakónegyed építésével, aminek előfeltétele volt a Valéria-telepi nyomornegyed eltüntetése, nyomtalan letörlése a város térképéről. Akkoriban érzelmes riportok búcsúztatták a barakk-várost, amely még az első világháború előtt épült s egy megkapó film is elmesélte a Valéria végnapjait. Az Üllői út két oldalán épült József Attila lakónegyed már a tervezőasztalon olyan egészséges, nagyvonalú térkihasználással rajzolódott ki, ami szinte modellként szolgált a később keletkezett új lakónegyedek tervezői számára. Budapest első korszerű városnegyedében több mint hétezer napos, világos, levegős lakás épült. Ezekben a lakásokban mintegy tízezer gyermek él, akinek már fogalma sincs arról, hogy a bőkezűen kimért zöld területek helyén pár éve még poloskás barakkok ácsorogtak úgy összeszorulva, hogy a lakók egymás gyomrába láttak. De az Üllői útra néha még ma is befújja a szél az Illatos úti gyárak vegyszerektől savanyú füstjét, bár a „legillatosabb” gyárak már elköltöttek...

Úgy tűnik, a hajdan kóros légszomjjal küzdő, a forró nyári napokon ziháló és verejtékező Ferencvárosban nem állt meg a levegő bebocsátásának első lépésénél. A kerület ifjúsága számára a városrész határain túl teremtett napközi tábort, ahol koranyártól októberig kétezer kisgyermek élvezheti a lombokon átszűrte erdei levegőt. Az idősebb korosztály számára a hajdan oly rossz hírű ferencvárosi kiserdőben elkészült Budapest harmadik erdei tornapályája, ahol a mozgás, a „kocogó mozgalom” rohamosan gyarapodó tábora hódolhat egy egészséges új divatnak. Ha mindehhez hozzáfűzzük, hogy a Toronyház utcai iskolában megépül a kerület első tanuszodája, bizakodással várhatjuk azt a közeli napot, amikor a ferencvárosi Duna-part teljes egészében a ferencvárosiaké lesz, ahol tágas és hosszú zöld sáv lélegezteti majd a nagymúltú munkáskerület lakosságát. S ennek a nagy természetes „tüdőlebenynek” a megalkotására óhatatlanul szükség is van, mert a régi Ferencvárosban még 800 szűk, a legtakarékosabb helykihasználással épült szoba-konyhás lakás őrzi a bérkaszáryaik hajdan volt háziurainak uzsorás-szellemét.

Centenáriumi sorozatunk ferencvárosi riportjai között szerepel egy írás a Fradi-szívről, a jövőre fennállásának 75. évfordulóját ünneplő Ferencváros Torna Klubról, a Fradi-szurkolók hagyományos hűségéről és kitartásáról. Az a bizonyos Fradi-szív azonban nemcsak a B. közép lelátóin jelentkezik a csapat ferretetes biztatásán...

Egy régi kép, a ködbe, füstbe burkolódzó Ferencváros

ezeddig legsivárabb fertályának művelődési és egészségügyi központja. Könyvtár, népművelési központ, körzeti orvosi rendelőintézet — egész Budapesten egyedülálló felszereléssel — ifjúsági klub talál helyet az egész gyárnegyed arculatát megfiatalító épületben, amely kilenc évig épült, s az építésével járó nehézségek újkeletű ferencvárosi legendává formálódtak. A kijelölt terület altalaját olyan ártalmas vízerek hálózák be, hogy az alapozás elvi kérdéseinek tisztázása is két évig tartott.

A ferencvárosiak olyan féltékenyen öröködték az építkezés fölött, amilyen türelmeilenül iparkodtak kitérni a levegőtleniség börtönéből, annak tudatában, hogy a Gubacsi úti kultúrpalota is olyasfajta szerepet tölt be, mint a Duna-part megnyitása, hiszen a szellemi légáramlat friss hullámaiból bocsátja be a gyárnegyed öreg falai közé. A ferencvárosiak türelmes és gondos védnökséget vállaltak a hosszan elhúzódó építkezés fölött s a megnyitás napján büszkén emlegették, hogy erről az építkezésről egyetlen téglát sem tűnt el, pedig az építőanyag néha évekig hevert felhasználatlanul. Van ennek a történetnek némi romantikus íze, de hát ki merné tagadni, hogy a régi Ferencvárosban sokáig élt a sajátos ízű külvárosi romantika, a pirosabrosos kiskocsmák hangulata, míg a hídfejen régiesen elterpeszkedett Elevátor Kávéházban gabonaalkusok, hajósgazdák, lisztkereskedők és híres fuvaros dinasztikák üldögéltek és üzleteltek, a rádióban majdnem mindennap elhangzott Sebő Miklós jellegzetes, rekedtes hangján a pesti slágerköltészet híres ferencvárosi dala, amely szerint „Messze van a Mester utca vége...” A híd alatt lapuló matrócsárdában Harmonikás Gizi dűnnyögte a „herflit” és agyon-cigarettázott hangját azoknak a ferencvárosi fiúknak, akik oly módon törték ki a levegőtlen városból, hogy elálltak hajósnak...

A régi Ferencváros összezsúgorodik...

A F
bizony
csapat
valam
egysze
hogy
drukke
nyára
hatna
kerület
ten és
Montre
ban is
Fradi-s
gyarors
együtte
szerűsé
nemcsa
mények
egy pill
idézvén
rát, ami
amerika
reverték
zil, az u
vajon a
magyará
gás, am
körülves
Hiszen a
Kispest
legendás
kiemelke
után sen
szerűség
Igaz, ho
jobbjaik
Kocsis, C
Fradiiban
zően a la
— a sz
megérzi
ízeit is ta

Mégis,
járni, ho
a kitaró,

„Hajrá, Fradi

nemzedékek
szeretet, an
ros labdarú
nyul. Honn